

Salmisaarenranta 7 I
PL 132, 00181 Helsinki
puh. 02956 40500
helsinki.ho@oikeus.fi

ISYYDEN SELVITTÄMISTÄ KOSKEVA DNA-NÄYTE MÄÄRÄTTIIN OTETTAVAKSI HAUDATUSTA MIEHESTÄ (S 17/745)

Helsingin hovioikeus on tänään antamassaan päätöksessä katsonut, että isyystutkimuksen edellyttämä oikeusgeneettinen tutkimusnäyte voidaan ottaa jo haudatusta miehestä ja määräsi haudan avattavaksi tutkimuksen teettämiseksi. Hovioikeus muutti siten Helsingin käräjäoikeuden päätöstä, jonka mukaan haudan avaaminen ei ollut mahdollista näytteen ottamiseksi.

Tausta ja käräjäoikeuden päätös

Avioliiton ulkopuolella vuonna 1966 syntynyt nainen oli saanut kuulla äidiltään vuonna 1994, että eräs vuonna 1983 kuollut ja tuolloin haudattu mies oli hänen isänsä ja että tämä mies ei ollut aikoinaan tunnustanut isyyttään eikä suostunut isyyden selvittämiseen. Nainen vaati vuonna 2016 nostamassaan kanteessa, että mainittu vuonna 1983 kuollut mies vahvistetaan hänen isäkseen ja että tästä haudatusta miehestä määrätään otettavaksi DNA-näyte ja että tätä varten sallitaan haudan avaaminen.

Käräjäoikeus totesi päätöksessään 15.12.2016, että oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annettu laki ei mahdollistanut näytteen ottamista jo haudatusta henkilöstä ja hylkäsi vaatimuksen.

Hovioikeuden arviointi

Isyyden vahvistamista vaatinut nainen valitti päätöksestä hovioikeuteen.

Hovioikeus totesi, että oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 5 §:n mukaan näytteen ottaminen jo haudatusta vainajasta ei ollut säännöksen mukaan mahdollista eikä tuomioistuimella ollut mainitun säännöksen perusteella oikeutta määrätä hautaa avattavaksi näytteen ottamiseksi.

Hovioikeus tarkasteli ratkaisussaan myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuja. Näiden perusteella hovioikeus katsoi, että arvioinnissa on otettava huomioon myös omaa identiteettiään selvittävän henkilön perus- ja ihmisoikeudet. Yksityiselämän suojan piiriin on katsottu kuuluvan yksilön oikeus tuntea biologinen syntyperänsä ja saada selvitettyksi se, kuka hänen isänsä on. Ihmisoikeustuomioistuin oli eräissä ratkaisuisaan katsonut, että valtion olisi tullut sallia haudan avaaminen identiteetin selvittämiseksi ja katsonut valtion loukanneen ihmisoikeusvelvoitteitaan

kieltäytyessään haudan avaamisesta.

Hovioikeuden arvioitavana oli, johtiko oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 5 §:n soveltaminen käsiteltävänä olevassa asiassa perustuslain 106 §:ssä tarkoitetulla tavalla ilmeiseen ristiriitaan perustuslain kanssa. Tulkittaessa perustuslain 10 §:ää yhdenmukaisesti ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan kanssa ristiriidan todettiin olevan olemassa siltä osin kuin oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annettu laki estää yksityiselämän suojan toteutumisen asettamalla ehdottoman esteen tutkimusta koskevan määräyksen antamiseksi haudatusta vainajasta. Tällainen ehdoton este sulkee henkilöltä itsestään riippumista syistä tosiasiallisen mahdollisuuden saada biologinen syntyperänsä oikeusteitse selvitetyn ja todetuksi. Tältä osin ristiriidan katsottiin olevan perustuslain 106 §:ssä edellytetyllä tavalla ilmeinen.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan tapauskohtaisesti tulee punnita, onko haudan avaamista puoltavat olosuhteet ja syyt painavampia kuin sitä vastaan puhuvat seikat, sekä pyrkiä oikeudenmukaiseen tasapainoon kilpailevien etujen välillä. Hovioikeuden arvioitavana olleen tapauksen olosuhteista todettiin, että isyyden selvittämistä vaatinut nainen oli saanut tiedon oletetusta isästään vuonna 1994. Koska isäksi epäilty mies oli jo ollut haudattuna tällöin ja koska mainittu mies oli vuonna 1967 kieltäytynyt tunnustamasta isyyttään, isyyden selvittämistä vaatineella naisella ei ole ollut muuta mahdollisuutta kuin nostaa kanne tuomioistuimessa. Koska myös isäksi epäillyn miehen vanhemmat ja lähiomaiset ovat olleet kuolleina, ei asiassa ole ollut muuta todellista mahdollisuutta isyyskanteen ajamiseen kuin vaatia tuomioistuimelta määrystä haudan avaamiseksi tutkimusnäytteen ottamiseksi.

Hovioikeus totesi, että oikeus nauttia hautarauhasta ei ajankulumisen vuoksi tässä tapauksessa muodostanut ratkaisevaa seikkaa. Isäksi epäillyn perheenjäsenten intressit eivät myöskään olleet tutkimuksen määräämistä vastaan puhuvia seikkoja, koska he kaikki olivat kuolleet. Asiassa ei myöskään ollut sellaista julkista intressiä, joka estäisi haudan avaamisen, koska näytteen ottaminen ei voinut enää vaikuttaa perimykseen.

Johtopäätöksensä hovioikeus totesi, että haudan avaamista koskevan vaatimuksen hylkääminen oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 5 §:n 1 ja 2 momentin nojalla olisi perustuslain 106 §:ssä tarkoitetulla tavalla ilmeisessä ristiriidassa perustuslain ja sen 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojaa koskevan säännöksen kanssa. Ilman DNA-näytteen ottamista asiassa ei ollut edellytyksiä isyyden selvittämiseen. Haudan avaamista koskeva laissa oleva kielto tuli jättää tässä tapauksessa soveltamatta.

Hovioikeus muutti käräjäoikeuden päätöstä ja määräsi haudan avattavaksi isyyden selvittämistä koskevan näytteen ottamiseksi. Tutkimustuloksen valmistuttua asian käsittelyä jatketaan käräjäoikeudessa.

Lisätiedot hovioikeudenneuvos Timo Ojala p. 02956 40501,
(timo.j.ojala@oikeus.fi) ja asessori Karri Toltila p. 02956 40543,

karri.tolttila@oikeus.fi

Päätös (1.2.2018, dnro S 17/745) on tilattavissa hovioikeuden kirjaamosta
puh. 029 56 40789, sähköpostiosoite helsinki.ho@oikeus.fi.

Julkaisuvapaa kello 9:30.